

2024-01-10

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: KFKS-2023-01236

Remiss – Ett förtydligt brottsförebyggande ansvar för socialnämnden (S2023/03181)

Yttrande till Socialdepartementet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta följande.

Kommunstyrelsen antar juridik- och kanslistabens förslag på yttrande enligt bilaga 4 till tjänsteskrivelsen daterad den 10 januari 2024.

Sammanfattning av ärendet

Nacka kommun har fått promemorian om ett förtydligt brottsförebyggande ansvar för socialnämnden på remiss och ska svara på den senast den 28 februari 2024.

I remissen föreslås förändringar i socialtjänstlagen (2001:453), SoL, som innebär att socialnämnden ska arbeta för att förebygga och motverka kriminalitet och att nämnden ska arbeta aktivt för att förebygga och motverka kriminalitet bland barn och unga. De nya skrivningarna i lagen får karaktär av en ramlag som ger utrymme att anpassa arbetet efter vad som är lämpligt utifrån kommunens lokala förutsättningar. Arbetet ska dock bedrivas utifrån bästa tillgängliga kunskap och manualbaserade metoder ska användas i större utsträckning än idag.

Det finns inget förslag om när lagändringarna ska träda i kraft, utan det kommer samordnas med tidpunkten för de lagändringar som föreslås i betänkandet En hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47).

Enligt förslaget till yttrande är Nacka kommun positiv till de förslag som läggs och delar regeringens bild av de problem som beskrivs. Kommunen saknar dock en djupare analys och diskussion kring innebörden av det allmänna brottsförebyggande arbetet. Mot bakgrund av att det saknas närmare redovisning av uppskattade kostnader för kommunen, är det tveksamt om kostnaderna blir så marginella som regeringen förutser, även sett på lång sikt. Om förslagen innebär kostnader för kommunerna så bör kommunerna kompenseras för dessa kostnader.

Ärendet

Ärendets beredning

Socialnämnden har getts möjligheter att lämna synpunkter på förslagen. Dessa har lämnats genom ett ordförandebeslut den 9 januari 2024.

Juridik- och kanslistaben har den 10 januari 2024 närvarat på ett remisseminarium anordnat av SKR och har tagit fram ett samlat förslag till yttrande.

Utredningens förslag i korthet

I remissen föreslås förändringar i socialtjänstlagen (2001:453), SoL, som innebär att socialnämnden ska arbeta för att förebygga och motverka kriminalitet. Detta kommer att anges i en ny paragraf, 3 kap. 7 a § SoL. Vidare föreslås att socialnämnden ska arbeta aktivt för att förebygga och motverka kriminalitet bland barn och unga. Detta tas upp som punkten 6 bland särskilda bestämmelser för olika grupper, här för barn och unga i 5 kap. 1 § SoL.

Förslagen motiveras bland annat av det allvarliga samhällsproblem som brottsligheten är och att utvecklingen med allt yngre barn och unga som utnyttjas i och rekryteras till kriminella nätverk, måste brytas. Socialtjänsten har redan idag ett förebyggande ansvar och är en viktig aktör i detta arbete. Det finns idag en stor kunskap hos socialtjänsten om sociala problem. Det finns samtidigt en rad utmaningar och utvecklingsområden för det brottsförebyggande arbetet. Studier har visat att socialtjänsterna runt om i landet använder sig av vetenskapligt utvärderade och effektiva metoder i relativt liten utsträckning. Majoriteten av de vanligaste insatserna är oklara när det gäller omfattning, innehåll och tid. De insatser som erbjuds innebär större variation.

Det är till stor del samma bakgrundsfaktorer som ligger bakom olika samhällsproblem, som missbruk, ohälsa och kriminalitet. Ett brett förebyggande arbete som påverkar bakgrundsfaktorerna kan därför ha en positiv effekt på fler problemområden samtidigt. Men ett alltför allmänt förebyggande arbete kan samtidigt innebära att problematiken med kriminalitet inte får det fokus det behöver. Promemorian betonar vikten av att tydliggöra socialtjänstens brottsförebyggande ansvar och menar att den sociala brottspreventionen är central och syftar till att minska individens risk och benägenhet att begå brott. Promemorian tar till största delen upp de individriktade insatser som kan vara aktuella. Mindre utrymme lämnas åt de brottsförebyggande insatser som verkar generellt för alla medborgare och strukturellt för att skapa en god samhällsmiljö utan kriminalitet.

De föreslagna lagändringarna har karaktär av en ramlag och kommer inte att vara styrande i detalj. Liksom för kommunens allmänt förebyggande arbete, kommer det

finnas möjlighet att lägga upp arbetet efter kommunens förutsättningar när det gäller det brottsförebyggande arbetet. Det är dock väsentligt att de insatser som ges är ändamålsenliga och i enlighet med bästa tillgängliga kunskap där sådant kunskapsstöd finns. Det ges också några exempel på brottsförebyggande insatser som kan tillämpas.

Det finns inget konkret förslag om när lagändringarna i ska träda i kraft. Förslagen i promemorian är en komplettering till betänkandet En hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47). Lagändringarna föreslås träda i kraft samtidigt som eventuella ändringar med anledning av förslagen i det betänkandet träder i kraft.

Synpunkter från socialnämnden

Socialnämnden har inkommit med synpunkter till yttrandet, efter en beredning promemorian av barn- och familjeenheten. Socialnämnden är positiv till förslagen i promemorian. När det gäller de ekonomiska konsekvenserna, som regeringen bedömer vara marginella, påtalar socialnämnden följande.

Nya arbetsmetoder hos socialsekreterare innebär att en kompetenshöjning krävs i de manualbaserade metoder som implementeras. Att systematiskt använda manualbaserade metoder ses som positivt och kvalitetshöjande. Man behöver dock beakta att det tar mer tid i anspråk för socialsekreteraren. Genom att socialsekreterare ges kunskapshöjande insatser i brottsförebyggande arbete och börjar arbeta enligt nya arbetsmetoder kan fler kunder i behov uppmärksammas och därmed ges insatser, vilket föranleder ökade kostnader på kort sikt.

Långsiktigt bör arbetet med adekvata, träffsäkra och effektiva metoder minska kriminaliteten bland annat genom att nyrekrytering av unga i brottslighet sjunker, vilket skulle innebära positiva ekonomiska konsekvenser för Nacka kommun och samhällsekonomiska vinster.

Juridik- och kanslistabens samlade bedömning och förslag på yttrande

Juridik- och kanslistaben anser, liksom socialnämnden, att förslagen i promemorian är positiva. Det tydliga brottsförebyggande fokuset och betoningen på att de insatser som ges ska bygga på vetenskap och utgå från bästa tillgängliga kunskap för att uppnå ändamålsenlighet är självklart bra. Att lagen ska ha en karaktär av ramlag och ge stort utrymme för individuella bedömningar utifrån kommunens förutsättningar är också positivt.

Juridik- och kanslistaben har tagit fram ett förslag till yttrande med i huvudsak följande innehåll. Kommunen saknar en djupare analys och diskussion kring innebörden av det allmänt brottsförebyggande arbetet. Mot bakgrund av att det saknas närmare redovisning av uppskattade kostnader för kommunen är det också tveksamt om kostnaderna blir så

marginella som regeringen förutser, även sett på lång sikt. Om förslagen innebär kostnader för kommunerna så bör kommunerna kompenseras för dessa.

Ekonomiska konsekvenser

Juridik- och kanslistaben ser att de kostnader som de ytterligare åtaganden som förslaget innebär, innebär en påverkan på kommunens ekonomi. Metodutveckling och stor kunskap hos socialtjänsten om risk- och skyddsfaktorer är redan idag ett inslag i socialtjänstens verksamhet. På längre sikt och i ett samhällsekonomiskt perspektiv och under förutsättningen att kriminaliteten bryts hos vissa medborgare, finns besparingar att hämta. Juridik- och kanslistaben är dock tveksam till om kostnadsbesparingen blir marginell så som regeringen förutsett. Några beräkningar eller redovisningar har inte presenterats som gör att det går att instämma i den bedömningen.

Konsekvenser för barn

Förslagen är tänkta till att bidra till mer träffsäkra och ändamålsenliga metoder för att förebygga brottslighet och annat normbrytande beteende hos bland annat barn. Det förväntas få positiva effekter på barns framtida hälsa och möjligheter i livet.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse den 10 januari 2024

1. Utdrag ur promemorian - Sammanfattning och författningsförslag
2. Ordförandebeslut från den socialnämnden den 9 januari 2024.
3. Synpunkter från socialnämnden.
4. Juridik- och kanslistabens förslag till yttrande

Christopher Arontaus
Enhetschef
Juridik- och kanslistaben

Catharina Granath
Kommunjurist
Juridik- och kanslistaben